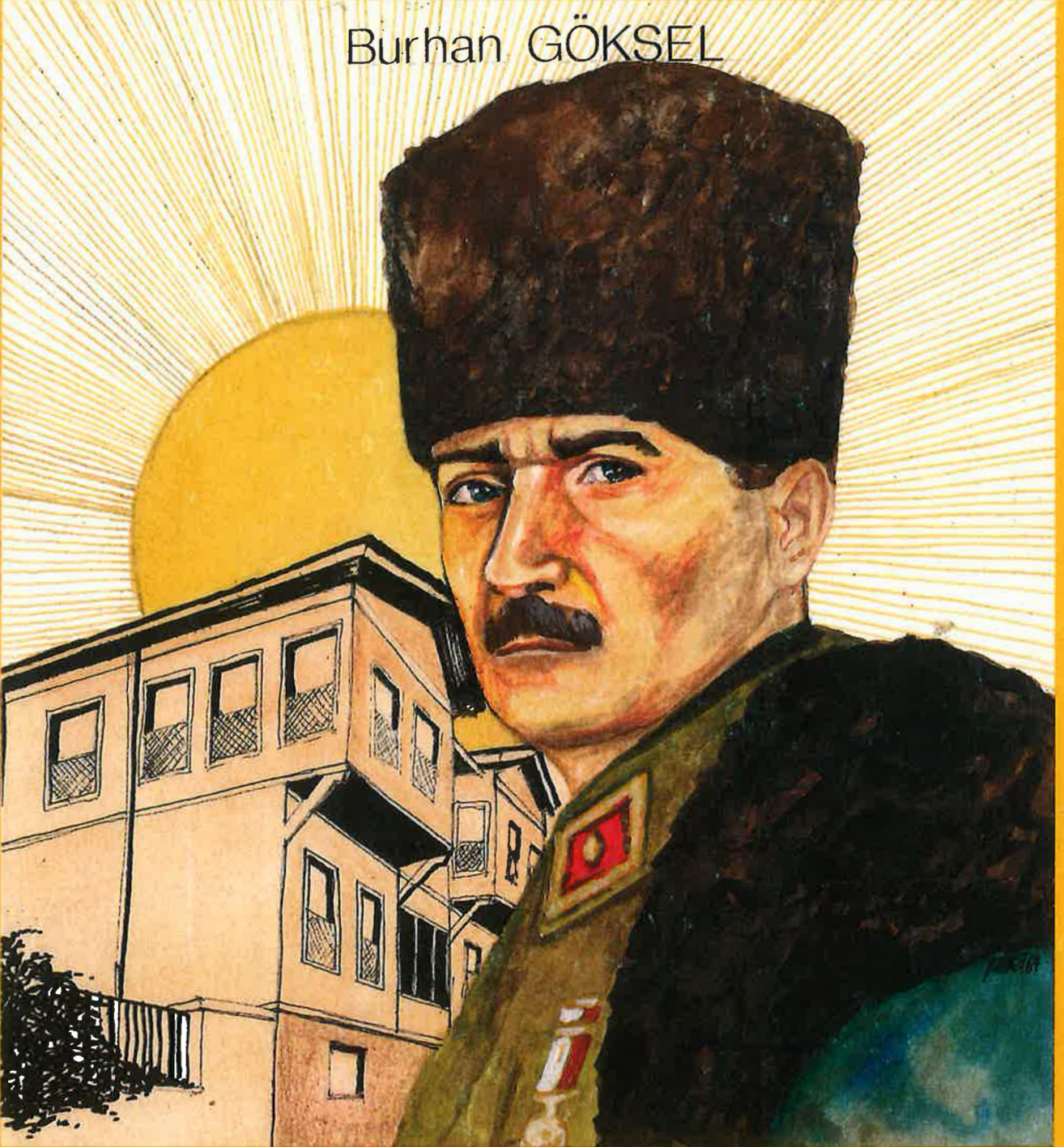

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI: 849

Atatürk'ün SOYKÜTÜĞÜ üzerine bir çalışma

Burhan GÖKSEL

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI: 849

ATATÜRK'ÜN SOYKÜTÜĞÜ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Burhan GÖKSEL

KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ: 102

Kapak Düzeni: Dr. Ahmet SINAV

ISBN 975-17-0117-1

© Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987

Onay: 14.12.1987 tarih ve 928.1 - 5134 sayı.

Birinci Baskı: 1988

Baskı Sayısı: 10.000

METEKSAN Ltd. Şti. - ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
1. KONU VE AMAÇ	1
2. ATATÜRK'ÜN AİLESİ HAKKINDA BUGÜN ELİMİZDEKİ BİLGİLERİN ÖZETİ	4
3. ATATÜRK'ÜN AİLESİ HAKKINDA YAYIMLANMAMIŞ BELGELER	6
BİBLİYOGRAFYA	14
BELGELER	17

ÖNSÖZ

Bugünün dünyasının, abartmaya kalkmadan, Atatürk'ü bildiğini ve tanıdığını, okuduklarımıza ilaveten, dış ülkelerde bizzat izlemekten daima kıvanç duyarım. Lâkin bu insanlara, her büyük insan gibi O'nun soykütüğü hakkında yeteri kadar bilgi veremememin de daima acısını, hüznünü duyarım. Bizim kuşaklara düşen önemli bir görev, bu büyük eksiği gidermeye çalışmaktır. Bu vazife; herşeyden önce hepimizin bir vefa borcudur. Konu üzerinde neyi elimize geçirebilirsek, bu bilgileri derler ve yayımlarsak bir gün hepsini biraraya getirecek olan "Tarihçi"mize ışık tutmuş oluruz.

Büyük bir şansla Atatürk'ün ailesinden bugün aramızda yaşayanlardan, akrabasından Nesrin ve Feridun Söğütlügil gibi dostlarım oldu. Onlar, bu görüşlerime hak vererek ellerinde itina ile saklanmış belgeleri bana lütfettiler. Kendilerine çok minnettarım. Ben de bu ufak çalışmayı yukarıdaki içten inançla yaptım, sizlere sundum.

Saygılarımla,

Burhan GÖKSEL

Ekim 1987 Ankara

1. KONU VE AMAÇ

Son zamanlarda, büyük Atatürk'ün başardığı muhteşem ve evrensel inkılâp, kurduğu ölümsüz Cumhuriyetimiz ve bütün başardıkları üzerinde ciddî ve ilmî araştırmalar yapıldığı; ve her geçen gün, bu konudaki çalışmaların, giderek artmakta olduğu görülmektedir. Bu arada, O'nun: lider olarak, başkumandan olarak, devlet adamı olarak ve öteki yönleriyle meşgul olan bilimci ve yazarlarımız da, artmaktadır. Özellikle, Atatürk'ün doğumu'nun yüzüncü yıldönümü'nü anmalarda, bu tür çalışmalar birden yoğunlaşmış oldu.

Amerikalı eski bir dostum vardı⁽¹⁾, Amerika'da, Üniversite'de, "Türk Tarihi" okutan bir profesördür. Gerçekten bir Atatürk hayranıdır. Ülkemizdeki "Yüzüncü Yıl" çalışmalarını, yerinde izlemek için geldiğinde, bana şöyle demişti:

"1938'de Atatürk'ün ölümü sırasında, dünyanın en büyük kütüphanesi sayılan, Washington'daki Kongre Kütüphanesi'nde, Atatürk hakkında yazılan kitapların toplamı, 1300 civarında idi. Şimdi Türkiye'deki bu çalışmaları gördükten sonra, bu rakamın önüne, en azından bir sıfır rakamı koyulacağını tahmin ediyorum".

Artışından çok memnun olduğumuz bu yayınlar, daha ziyade, "Atatürk ve O'nun Çalışmaları" üzerindeki araştırmalardır. Yani kısacası, "Hep O'nun, bizler için yaptıkları" üzerinde toplanmaktadır. Buna karşılık, çok azımız, Atatürk'ün, "Tek İnsan" olarak, özel kişiliği, mensubu bulunmakla çok onur duyduğu ailesi, aile şeceresi (soykütüğü), aile yakınları üzerinde araştırma yapmak gayretine girmemekteyiz. İlmî biçimde, bu konu üzerinde, belgelere dayalı olarak elde edilmiş, yeteri kadar bilgilere sahip bulunamadığımızı, itiraf etmeye mecburuz.

Bana göre; bu büyük eksikliğin iki sebebi bulunmaktadır. Bunlardan birisi konuyu aydınlatmaya yarayacak resmî belgelerden yurdumuzda olanların, araştırmacılar için, kolaylıkla incelenmeye açık bulunmamasıdır; bunun yanında, Atatürk'ün doğduğu Selânik'teki Osmanlı Nüfus-Tapu ve öteki resmî kayıtların Balkan Savaşı'ndan sonra Yunanlılarca ele geçirilip, âkıbetinin ne olduğunun bilinmemesidir. İkincisi de, Atatürk'ün ailesi'nden olup, halen aramızda yaşayanların da, bu konuda hareketli olmayışıdır.

(1) Birleşik Amerika'da Utah Üniversitesi, Türk Tarihi Kürsüsü'nde Öğretim üyesi F. Zeidner.

Şurası muhakkaktır ki, Atatürk, bir ailenin ne ilk, ne de sonuncu ferdi'dir. O, köklü bir Türk Soyu'nun evlâdı'dır. O'nun da ataları, geçmiş büyükleri olduğu gibi; baba ve ana tarafından ailesinin bugüne kalan ve halen aramızda yaşayan aile yakınları olan kimseler de, bulunmaktadır. Atatürk gibi tarihin ender yetiştirdiği, her yönü ile en üstün vasıflara sahip bir şahsiyetle, uzaktan dahi olsa, bir yakınlığa, bir ilişkiye ve hattâ dostluğa sahip olmak bile, her insan için, şereflerin en büyüğüdür, bahtiyarlıktır. Öyle iken, Atatürk'le akrabâ olan böyle vatandaşlarımızın, halen susmalarını, ancak onların, Atatürk'e duydukları büyük saygının bir eseri olarak, yorumlarım.

Netice itibariyle, sebepler ne olursa olsun; bugün Türk çocuğuna, Atatürk'ün içinden geldiği Türk ailesinin, ataları ve sonraki nesilleri hakkında, yeterli ve onları doyuracak kadar bilgiyi, sağlamamış durumdayız.

Bakınız, üzerinde az durulan bu durum, bizi nereye ve hangi sakıncalı hale getirmektedir. Bunu, elli yılı aşan bir eğitimcilik hayatımın, tecrübeye dayanan gözlemleri ve ürünü olarak dile getireceğim. Bu yarım yüzyıllık süre içerisinde üniformalı, üniformasız; her yaşta, her öğretim düzeyinde, çok değişik mesleklerde, kız ve erkek Türk çocuğuyla iç-içe oldum. Özellikle onlara, "Atatürk, Atatürkçülük ve İnkılâp Tarihimiz üzerine, birşeyler vermeye ve almaya çalıştım.

Son yıllarda bu konuları, "Okul Ders Programları" içerisinde, yüksek okullar ve üniversitelerimizde, ders olarak işledim. Öte yandan da, son yıllarda, "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve Atatürk Araştırma Merkezi"mizin "Yıllık Konferanslar" plânı içerisinde, Ankara dışındaki illerimizde, muhtelif meslek kesimlerinde de, konferanslar halinde sundum. Her öğretmen ve konferansçı gibi, benim için de, bu gibi ders ve konferansların sonundaki, "karşılıklı soru ve cevaplama" kesimi, çok ilginç olmaktadır. Dinleyici, ister herhangi bir yaş ve sınır düzeyinde öğrenciler olsun, isterse çeşitli mesleklerden yetişkinler olsun, sorulan hususlarda, dikkate değer bir benzerlik vardır. Atatürk'ün hangi yönünü işlersem işleyeyim, yine hep aynı tipik suallerle karşılaşırım:

Türk çocuğunun, yetişkinlerinin, Atatürk için, âdeta birleşik sorusu, "O'nun özel hayatı, kişiliği ve ailesi"dir. Benzer çalışmaları yapan sayın meslektaşlarımda, benimle aynı durumda olduklarına inanmaktayım.

Yine bir süre önce; ikibinden çok öğrencisi bulunan, İlk-Orta-Lise kompleksi olan Ankara'daki bir okulda, okulun bütün sınıflarına ve aynı saatte, özel bir anket uygulamış ve cevaplarını aynı saatlerde almıştık. Sorumuz: "Atatürk Hakkında Neler Öğrenmek İstiyorsunuz?" idi. Bu ankete alınan bütün cevapları, bir yaz tatilimi kullanarak, bizzat kendim değerlendirdim, tasnif ettim. Netice, çok ilginç olarak tezahür etti. Görüldü ki, "Türk

çocuğu, Atatürk'ü, daha ziyade inkılâpları ve olayları yaratan insanın kişiliğini, karakterini, hayatının özelliklerini ve ailesini öğrenmek" arzusundadır^(2, 3). Türk çocuğu bu bilgi susuzluğunu gidermek için, âdeta çırpınmaktadır. Bu soruların cevabını verebilecek kaynağı da, bulamamaktadır. Bu arzu, herhangi bir ünlü kişiyi, yakından tanımak isteğine de, benzememektedir. Çünkü, ankete verilen cevaplara göre, öğrencilere okul dışından, Atatürk hakkında verilen bazı bilgilerin ve kasıtlı söylentilerin doğruluğuna inanmamakta, âdeta bunlara isyan etmektedir; ruhî ve fikrî bir çırpınmanın içindedir. Yine tabiidir ki, birtakımı da, az da olsa, bu yanlış ve kasıtlı söylentilerin etkisinden kurtulamamaktadır.

İşte bu gibi tecrübeler ve müşahedelerim beni, konuya daha fazla eğilmeye sevketti. Ayrıca, tarihimizin derinliklerine doğru bakınca, âdeta yaygın bir "Millî kusurumuz"un bulunduğu neticesine de vardım. Geçmişimizde, millî kahramanlar, ilim ve sanatta büyük şahsiyetler bulunmaktadır. Devlet adamı, büyük kumandan, ilim ve sanat eserleri yaratıcılarımız, düşünce ve irfan timsali nice şöhretlerimiz vardır. Bu millî değerlerimizin bazıları, dünyaca da tanınmakta ve gıpta edilmektedir. Ancak, biz onları, sadece, yaptıkları büyük işleri tanımak ve tekrarlamakla yetinmişizdir. Hemen hemen hiçbirinin, "Tek insan yapısı" ile özelliklerini, aile varlıklarını, biyografilerini bile, yeteri kadar bilmemekteyiz.

Meselâ: İbn Sina'mızı, Nasreddin Hoca'mızı, Karagöz'ümüzü, Yunus'umuzu, "Oğuznâmeler"i bırakan Dede Korkud'umuzu, destan kahramanı Koroğlu'muzu ve Mimar Sinan'ımızı, "kişilikleri, özel hayatları ve aileleri" ile, ne kadar tanıyabilmekteyiz? Bundan ötürüdür ki, ünlü Türk büyüklerinden bazılarının doğum yerleri bazan birkaç tanedir; ve değişik yerlerde mezarlarına rastlarız. İşte bu neticeler, yukarıda değindiğim, "Millî kusurumuz"dan kaynaklanır.

Bu genel tutumumuz, cidden hazindir. Yalnızca, yukarıda adlarını verdiğim birkaç Türk Büyüğü'ne bile, başka ülkelerin insanları sahip çıkabilmektedirler. Zaman zaman içimde: "Birgün, Atatürk'de böyle mi olacaktır?" ürpertisi doğar, âdeta! Meselâ, Lord KINROSS "Atatürk" adlı meşhur eserinde, "Mustafa Kemal"den ısrarla, "Bir Makedon" (yani, Makedonyalı) diye sözeder⁽⁴⁾.

(2) "TÜRK GENÇLİĞİNİN BÜYÜK ATATÜRK HAKKINDA, ÖZELLİKLE ÖĞRENMEK İSTEDİĞİ KONULAR", Özel Yükseliş Koleji, "Yükseliş Dergisi", 1974 Ankara, Sayı: 8.

(3) "BİR ANKETİN SONUÇLARI", Atatürk Hakkında Neler Öğrenmek İstiyorsunuz? Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, 1973 İstanbul, Sayı: 74-75-76, Sayfa: 75-79.

(4) Lord KINROSS, "ATATÜRK, Bir Milletin Yeniden Doğuşu", Türk Sesi Ayhan TEZEL, İstanbul Matbaası, 1970, sayfa 23'den itibaren.

1953'te, askerî bir misyon üyesi olarak Yugoslavya'da bulunduğumuz sırada, Mareşal Tito tarafından kabul edilmiştik. Tito, onüç millete mensup askerî heyetler arasında, Türk Heyeti'ne özel bir ilgi göstermişti. Görüşmemiz sırasında Tito: "Rusya'dan Yugoslavya'ya geçerken, birkaç ay Üsküdar'da gizlendiğini; Türk halkını, çok sevdiğini anlattıktan sonra; Atatürk'e olan hayranlığını belirtmiş; ayrıca, "hemşehrileri olması" dolayısıyla ondan, bir Balkanlı olarak, iftihar ettiklerini", ilâve etmişti. Balkanlar'daki seyahatlerimizde, bu tür Atatürk hayranlığını, özellikle Yugoslavya'da görmek ve O'nu, biraz kendilerinden saymak temayülünü hissetmek, her zaman mümkündür.

Millî kahramanlarımız ve Askerî Tarihimizdeki, onların yarattıkları şeref sayfaları, yalnız bize değil, ileri ülkelerin ordularına bile ışık tutmakta, ondan dersler alınmaktadır. İşte sizlere, Birleşik Amerika'da Harp Akademisi ve Yüksek Komuta Sınıfları'nda, halen okutulan bir Ders Kitabı'nın adını vereceğim⁽⁵⁾. Bu eserde abideleşmiş Türk kahramanlık destanlarının Birleşik Amerika'nın müstakbel komutanlarına bir örnekler demeti olarak verildiğini bulursunuz".

Öteden beri duyageldiğim bu tür duygu ve sezintiler, beni daima, Atatürk'ün, noksan bıraktığımız bu yönleri üzerinde, belki de pek sistemli olmamakla beraber, daima araştırmaya sevketmiştir. Derim ki: Atatürk'ün özellikleri, kişiliği ve bilhassa ailesi hakkında; elinde en ufak belge veya bilgi olan her Türk, bunları ortaya koymalıdır. Bunların birikimi ile, birgün, gelecek kuşaklara, daha sağlam bilgiler ve dayanaklar verebilecek duruma gelebiliriz. İşte bugün, elinize aldığınız bu küçük araştırma; böyle bir inancın, böyle bir amacın ürünüdür. Hepimiz, Atatürk üzerinde çalışma yapan her resmî ve özel kuruluşumuz, her yazar ve öğretim üyemiz, daha geniş olarak her aydınımız, bu alanda elde edilen her bilgiyi, değerlendirmeye ve birbirimize aktarmaya, açık olmalıyız.

2. ATATÜRK'ÜN AİLESİ HAKKINDA BUGÜN ELİMİZDEKİ BİLGİLERİN ÖZETİ

Atatürk'ün Ailesi hakkında bilgiler, ilkokullarımızdaki Tarih Dersleri'nden, yukarılara doğru, hemen burada özetleyeceğim şekilde, çok dar bir çerçeve içinde tutulmaktadır diyebiliriz; yedi kişilik bir heyetin 1949'da "İslâm Ansiklopedisi"nde yazdığı "ATATÜRK" maddesinde de, böyledir. Özetleyelim: "Babası Ali Rıza Efendi, Annesi Zübeyde Hanım'dır. Seyrek

(5) Dr. George W. GAWRYCH. "Combat Studies Institute U.S. Army Command and General Staff College". Military Culture in the Turkish Armed Forces.

olarak da, "Kırmızı-Hâfız" lakabıyla anılan Dedesi Ahmen Efendi'den sözedilir. 1881'de Selânik'te doğdu; İlk ve Orta Öğrenimini bu şehirde, Lise Tahsilini, Manastır Askerî İdadisinde tamamladı. Zayıf gördüğü Fransızca'sını tatillerini geçirdiği Selânik'te, Frerler Okulu Özel Sınıfı'na devam ederek kuvvetlendirdi. Yüksek Öğrenimini de, 13 Mart 1899'da kaydedildiği İstanbul Harbiye Mektebi (Harp Okulu) ve onun devamı olan Erkânıharbiye (Harp Akademisi) Sınıfları'nda tamamlayıp, 11 Ocak 1905 tarihinde Yüzbaşı rütbesiyle mezun olduğu; meslek hayatına, aynı yılda tayin edildiği Şam'daki Beşinci Ordunun 30. Süvari Alayında stajla başladı⁽⁶⁾.

Atatürk'ün Ailesi'nden, sadece Kızkardeşi Makbule (eski Boysan) Atadan Hanım'ı tanımaktayız. Ender olarak da, Annesi Zübeyde Hanım'ın, Osmanlılar'ın Konya-Karaman bölgesinden Rumeli'ye göçettirerek yerleştirdikleri Yörükler'den bir âileye mensup bulunduğu anlatılır. Hepsi, bu kadar.

Elbette ki, bir aile, şu kadarcık bilgi ile tanınmaz, öğrenilemez.

Atatürk'ün, İzmir'de Uşakîzâdeler'den **Lâtife Hanım**'la 29 Ocak 1923'te evlendiği, ancak ikibuçuk yıl sonra ayrıldıkları; çocukları olmadığı; dolayısıyla, kendi soyadını taşıyacak kimsenin kalmadığı biliniyor. Atatürk'ün ana-baba bir kızkardeşi Nâciye, küçük yaşta ölmüştü. Makbule Hanım ise, bizim kuşaklar gördüler, tanıdılar. Makbule Hanım'ın çocukları da, yaşamadı. Dolayısıyla Atatürk'ün Babası Ali Rıza Efendi'nin nesli, Atatürk ve Makbule Hanım ile sona ermiştir. Böyle olmasına rağmen, Atatürk'ün Baba-Soyu, bitmemiştir; yine "Kırmızı-Hâfız" lakabıyla tanınan Amcası Hâfız Mehmet Emin Efendi'nin torunları, çok şükür ki hayatta ve yurdumuzdadır. Bugün bu daldan, aramızda yaşayanlar, mâşâallah, kalabalık ailelerdir.

İşte, okuyacağınız bu araştırmamızda, Atatürk'ün Ailesi'nden bugünlere gelip yaşayan bir dalı ortaya çıkararak, Türk kamuoyuna, kesin belgelerle tanıtmaya çalışacağız. Onlara da, böyle köklü büyük bir Türk Ailesi'ne mensup olmanın onurunu vermedeki haktanırlığımızı göstereceğiz. Ancak, bu çalışma ile, hiçbir kimsenin, hukukî bir iddia üzerinde olmadığı, kesin bir gerçektir. Aslında, buna gerek de, yoktur.

Atatürk'ün öz amcası Hâfız Mehmet Efendi'nin oğlu Salih Efendi'nin torunlarından bazıları, şahsî dostlarım olup, sizlere ulaştıracağım bilgileri elde etmek şansını, bana verdiler. Umut ve temenni ederim ki, Atatürk'ün

(6) Konuyu kanıtlamak için, Devletimizin resmî yayınlarından, "İslâm Ansiklopedisi", İstanbul 1949, 10. Cüz, s. 719-807 bütünü, "ATATÜRK"e tahsis edilmiştir. Çift sütunlu 89 sayfa içinde, konusunu ettiğimiz, Atatürk'ün hayatının özellikleri ve ailesinin tanıtılması, ancak yarım sütun (1/4 sayfa) kadardır. İtina ile incelediğim, her düzeydeki bütün Okul Kitaplarımızda ise, bu bilgiler, daha da az olarak verilmektedir.

Annesi Zübeyde Hanım ve onun, Fâtih Sultan Mehmet döneminde 1466 yılında Karamanoğulları'nu ortadan kaldırıp, buradaki yörükler'den Rumeli'ye gönderilerek iskân edilenlerden olan ailesinden, bugüne kadar kalanlar da, ellerindeki belgeleri ve bilgileri, yayın yoluyla tanıtsınlar. Tarihi belgelerin, küçüğü ve büyüğü olmaz. Bizler için, hepsi değerlidir. Bu küçük bilgilerin bir araya gelmesiyle, birgün gerçeğe ve tam bilgiye ulaşmak imkânı doğacaktır. Böylece, bizden sonraki kuşaklara, Atatürk'ü soyu ile, sopu ile ve onların ataları ve torunları yönleriyle, tam ve köklü bir Türk Ailesi olduğu hakkında, doğru ve kesin bilgilerle ulaşacağımıza inanmaktayım.

3. ATATÜRK'ÜN AİLESİ HAKKINDA YAYIMLANMAMIŞ BELGELER

A – Belgelerin Kaynağı:

Aşağıda takdim edeceğim belgelerin içinde, yerlerini görerek tanıyacağınız, Atatürk'e Baba tarafından kan bağıllığı olan amcası torunu Nesrin Hanım ve Eşi Feridun Söğütligil, konu üzerindeki samimi çalışmalarımı gördükleri için, hiçbir karşılık beklemeden, doğruca tarihe ve bilime hizmet amacıyla, ellerindeki aile belgeleri'ni, bana tevdi ettiler. Konuya girerken, kendilerine bu hizmetleri için, teşekkürlerimi değil, tebriklerimi sunmak isterim. Onların bu davranışı, umarım ki Atatürk'ün Aile Şeceresi'nde görülen ve çoğu bugün yaşayan, öteki akrabasını da, ellerinde bulunması muhakkak olan belgeleri de, böylece değerlendirmeye teşvik edecektir.

B - Bana Verilen Özel Belgeler:

I. BELGE: Atatürk'ün Aile Şeceresi (Soykütüğü).

Söğütligil Ailesi'nin elinde bulunan ve geçmiş kuşaklar tarafından özenle işlendiği anlaşılan, Atatürk'ün Aile Şeceresi'nin, bence, günümüze intikal etmişlerden en detaylı olanıdır. Araştırmalarım sırasında, muhtelif kimseler ve kaynaklar tarafından hazırlanmış olan, başka şecerelere de rastladım ve inceledim. Tabii ki, arada bazı farklılıklar vardır. Karşılaştırmalar neticesinde, bu farklılıkları gidererek, doğru olana yaklaşmak şansına sahip olacağımızı sanıyorum.

I. BELGE olarak sunduğum Şecere (Soykütüğü) üzerinde, yukarıda da işaret ettiğim gibi, vesikanın aslını muhafazaya özen gösterdim. Ancak, anlatımı kolaylaştırmak amacıyla, yaptığımı söylediğim elyazısı ilâveleri de, açıklamakta yarar görüyorum. Açıklayacağım noktalar şunlardır:

- Her kuşakta karı-koca olanları, daha belirgin göstermek üzere, aralarına bir (+) işareti koymayı uygun gördüm.

- Atatürk'ün dedesi olarak bilinen, Hâfız Ahmet "Kırmızı-Hâfız" Efendi ile eşi Ayşe Hanım, ilk-kuşak olarak gözükmektedirler. Bunları (I) işaretiyle belirttim. Atatürk'ün daha yukarıki cedleri üzerinde araştırmam, ayrıca sürmektedir.

- Atatürk'ün babası "Ali Rıza Efendi"nin, bir kızkardeşi vardır. Adı, "Nimetî Hanım" olup, maalesef, hakkında başka bilgiye sahip değiliz. Öteki kardeşi, "Hâfız Mehmet Emin Efendi"dir. Bu zâtın da, babası gibi "Kırmızı-Hâfız" lakabıyla çağrıldığı anlaşılmaktadır. Bu ikinci kuşağı da, (II) işaretiyle belirttim.

- Atatürk ile kızkardeşleri "Makbule ve Nâciye", amcaları Hâfız Mehmet Efendi'nin evlâtları "Sâlih Efendi ve Rukiye Hanım", üçüncü bir kuşak sayılıyor. Bunlar da, (III) işaretiyle gösterildi.

- Atatürk'ün, aynı soykütüğünden en yakın baba akrabası sayılan amcası oğlu "Sâlih Efendi"nin, ilk eşi "Faika Hanım"dan doğan "Zeliha" ve onun kızı "Şevket Hanım" ile, onun oğlu "Reşit" hakkında, elimizde belgeye dayanan bir bilgi yoktur.

- "Sâlih Efendi" ile ikinci eşi "Müberrâ Hanım" ve bunların çocukları ile torunları hakkında bazı bilgilere sahibiz. Elimizdeki belgeler, ailenin bu dalını, oldukça geniş bir şekilde tanıtabiliyor.

- Sâlih Efendi ile Müberrâ Hanım'dan: "Necati ve Kemal" adlarında iki erkek, "Zeynep, Vüsat ve Nâfia" adında üç kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Bunlarla, baba-bir ve ana-ayrı kardeşleri "Zeliha Hanım" ile birlikte, dördüncü kuşağı buluyoruz. Şecerede bu kuşak, (IV) işaretiyle gösterilmiştir. Burada sunulan tarihî belgeleri bana veren Nesrin SÖĞÜTLİGİL, IV. Kuşaktaki "Vüsat Erbatur Hanım'ın kızıdır. "Nesrin Hanım", aslen topçu subayı olup sonradan Hukuk tahsili görerek Askerî Hâkimlik yapan, emekliye ayrılınca Avukathğa başlayan "Feridun Söğütligil" ile evlidir. Nesrin Hanım ile aynı kuşaktaki teyze ve dayı çocuklarıyla oluşturdıkları kuşak, şecerede (V) diye belirtilmiştir.

- Nesrin ile Feridun çiftinin, "Oytun, Ongun, Yurdun ve Hasnûn" adlı dört oğulları dünyaya gelmiştir. Bu çocuklarla, aynı kuşaktan olan Sâlih Efendi torunları da, bir sırada gösterilerek, altıncı kuşağı belirtmek üzere, (VI) işareti konuldu.

- Yedinci kuşakta doğanlar da, bir hizada gösterilerek (VII) ile belirtildi. Böylece, Atatürk'ün amcası "Hâfız Mehmet Emin Efendi" torunlarının yedinci

kuşak olduğu, ilk bakışta belli oluyor. Bu yedi kuşağın hepsindeki kimseler Atatürk'le, baba yönünden kan bağına sahiptirler.

– Yazımızın daha sonraki kısmında (XII. Belge), bir düğün hâtırası fotoğrafı var. Bunda, soykütüğünde adı geçenlerden, yetişkin ve çocuk yaştakilerden mühim bir kısmını burada birarada görüyoruz. Bu resimdekileri belirten ve üzerine konmuş olan sıra numaralarını da, soykütüğündeki adlarını gösteren dörtgenlerdeki küçük daireler içinde rakamlarla belirttim. Sanırım böylece, okuyucular, hem soykütüğünü, hem de fotoğrafı bir araya getirerek, kolayca izleme imkânını bulacaktır.

Tablo'da, Nesrin ve Feridun Söğütligil çiftinin bana verdikleri belgelere dayanan bilgilere ek olarak, bu belgeler dışında elde ettiğim bazı bilgileri, şema üzerinde işleyerek, şecerenin aslını fazla bozmak istemedim. Bu bilgileri, burada sıralıyorum:

1. Atatürk'ün Annesi Zübeyde Hanım'ın anasının adı "Ayşe (Âişe)" babasının ki de, Fâtih Sultan Mehmet'in Konya-Karaman bölgesinden Rumeli'ye gönderip iskân ettirdiği yörük ailesinden gelen "Sofî-Zâde Feyzullah Efendi" olduğu,

2. Zübeyde Hanım'ın, aynı ana ve babadan, "Hasan Ağa ve Hüseyin Ağa" adlarında iki erkek kardeşinin bulunduğu,

3. Atatürk'ün kızkardeşi "Makbule Atadan Hanım"ın, 1885 yılında Selânik'te doğup, 1956'da Ankara'da vefat ettiği,

4. Bazı kayıtlara göre, Zübeyde Hanım ile Ali Rıza Efendi'nin: "Mustafa, Nâciye ve Makbule"den başka; "Ahmet, Ömer ve Fatma" adlı üç evlâtlarının daha dünyaya geldiği; ve bunların, çocuk yaşlarında vefat ettikleri⁽⁷⁾,

5. Tablo'da adı geçen "Müberrâ Hanım"ın, "Selânikli Mevlevî Şeyhi-Zâdeler Ailesi"nden olduğu,

6. Bu Müberrâ Hanım'ın dedesi "Hâfız Mehmet Emin Efendi"nin, soykütüğünde yazılı "Arap-Câriye"den, "Rukiye" adında bir kızı olup, iki yaşındayken öldüğü, anlaşılmaktadır.

II. BELGE: Atatürk'ün Amcası Oğlu Sâlih Efendi'nin Müberrâ Hanım ile Evlendiğini Gösteren "İzin-Nâme".

Bu vesika, Atatürk'ün amcası "Kırmızı-Hâfız" lakaplı "Hâfız Mehmet Efendi"nin oğlu Sâlih Efendi ile "Kerime-Molla" diye de çağrılan "Müberrâ Hanım"ın, eski Selânik Vilâyetimizden aldıkları, 26 Numrolu "Evlenme

(7) Şemsi BELLİ, "Makbule Atadan Anlatıyor. AĞABEYİM MUSTAFA KEMAL", 1959, Ayyıldız Matbaası, Ankara, s. 22.

İzin-Nâmesi"dir. Buna göre, bu iki Türk genci, "11 Zilka'de Sene 315" (Milâdi 3 Nisan 1898) tarihinde, Mahmud Bey ile Şâkir Efendi'nin şahitlikleriyle, Selânîk'teki "Mu'îd-Alâeddîn Mahallesi İmâmı" huzurunda nikâhları kıyılarak, evlenmişlerdir.

III. BELGE:

Yukarıda sözü edilen H.1315 (M.1898) tarihli "Evlenme İzin-Nâmesi"nin, Noterlikçe, bugünkü yazımıza çevrilmiş tasdikli suretidir.

IV. BELGE: Sâlih Efendi'nin Eşi Müberrâ Hanım'ın Nüfûs-Kâğıdı.

Müberrâ Hanım'ın (sonraki, Müberrâ ERBATUR), Nüfûs Kâğıdı suretidir. Bu eski yazılı belgede: Onun doğum yeri, Selânîk; doğum tarihi; Rumî 1294 (1878) yılı olduğu; babası'nın, "Eşref Bey"; anası'nın "Nâfia Hanım" ve evlenirken "dul" olduğu, belirtilmiştir. Cüzdanın, fotokopide görülmeyen arka tarafında ise, Müberrâ Hanım'ın, 4 Mayıs 1938'de vefat ettiği kaydı vardır.

V. VI. VII. BELGELER: Reisicumhur Mustafa Kemal İmzalı Tebrik ve Teşekkür Telgrafları.

Ailesi mensuplarının, Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı, özel haberleşme örnekleridir. Türlü vesileler ile amca çocuklarından ve öteki akrabalarından, Başkent Ankara'da "Reisicumhur Mustafa Kemal Paşa Hazretleri"ne gönderilmiş olan tebriklere karşı, Paşa'nın yazdığı cevapları görüyoruz.

Bunlardan, V. BELGE'nin baş tarafında: "İstanbul Ortaköy'de Kemal Bey, Vüsat ve Müberrâ Hanımlar"ın adresleri görülüyor. VI. BELGE'nin adres kısmında ise, "Ortaköy'de, Yenge Müberrâ Hanımefendi" adresi yazılıdır. VII. BELGE ise, VI.'nın Noterlikçe tasdik edilmiş yeni yazımızla suretidir. Bundan, Atatürk'ün, Müberrâ Hanım'ı, hep "Yenge" diye çağırdığını, öğreniyoruz.

VIII. BELGE: Atatürk'ün, Amcası-Kızı Vüsat Hanım'a Verdiği İmzalı Fotoğrafı.

Soykütüğüne göre, "Vüsat Hanım", Atatürk'ün amcası "Hâfız Mehmet Emin Efendi"nin oğlu "Sâlih Efendi"nin, "Müberrâ Hanım"dan doğan çocuklarından birisidir. Ben, Vüsat Hanımefendi'yi tanımak şansına sahip olmuştum. Çankaya'da Atatürk ile en çok birarada bulunan amcası torunu idi. Zaman zaman ondan: Atatürk'ün yaşayış özelliklerini anlatan güzel hâtıralar dinle-

mek imkânını da bulmuştum. Atatürk, bu yakın akrabasına daima en samimî şekilde alâkasını esirgememiştir. Faraza, Vüsat Hanım'ın Köşk'e bir gelişi ramazan ayına rastlamıştır: Atatürk, hemen bu amcası torununu alır, kendisi Aşçıbaşı'na götürür; onun oruçlu olduğunu; İftar ve Sahur yemeklerinde, en çok sevdiklerinin neler olduğunu anlatır; ve Ahçıbaşı'nın ona ait yemekleri, tepsi ile odasına götürmesi için, talimat verir.

Atatürk'ün Vüsat Hanım'a olan yakın ilgisi, yalnız akrabalıktan değildir. Vüsat Hanım'ın kocası "Jandarma Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey" in, İstiklâl Harbimizde kendi emrinde savaştığı sırada, genç yaşta şehit olması ve mini-mini yavrusu Nesrin (SÖĞÜTLÜGİL) ile dul kalmasının da, etki yaptığı bilinmektedir. Daha sonraki belgelerde, Atatürk'ün Vüsat Hanım ve onun kızı "Nesrin" e, nasıl çok samimî alâka gösterdiği; Nesrin'in yetişmesi, nişanlanması ve evlenmesiyle, bir baba gibi ilgilendiği görülüyor.

Atatürk; bizim halk deyimi ile, tam bir "akraba-canlısı" kişiliğine sahiptir. Uğraştığı muazzam devlet işleri arasında, akrabası ile meşgul olmayı, aslâ ihmal etmemiştir. Araştırmamın ileriki bir bölümünde, sizlere sunacağım resmî belgelerde ise, özellikle annesi ile olan "Ana-Oğul" ilişkilerinin, köklü Türk aile geleneklerine örnek olacak bir hava taşıdığını göreceğiz.

Vüsat Hanım'a verdiği fotoğrafın üst yanında, "Çankaya, 8.2.1926" tarihi görülmektedir. Altında da, Vüsat Hanım'a ithafı ve "Gazi Mustafa Kemal" imzası bulunmaktadır.

IX. BELGE: Amcası Sâlih Efendi'nin Oğlu Necati Erbatur'un Atatürk'le Birlikte Çekilmiş Fotoğrafı.

1926 yılında çekilmiş, "Yeni Gazete"de yayınlanan bu fotoğrafta, soldan itibaren: İsmet Paşa (İnönü), TBMM Reisi Kâzım Paşa (Özalp) ve Dahiliye Vekili Şükrü (Kaya) görülmektedir. Atatürk'ün hemen sağındaki zât ise, Amcası Sâlih Efendi'nin küçük oğlu Necati (Erbatur) Bey'dir.

X. BELGE: Amca-oğlu Necati Erbatur'un Zeliha Hanım ile Yapılacak Nişan Töreni Davetiyesi.

Riyaseticumhur Kâtibiumumisi (Genelsekreteri) M. Tefvik (Bıyıklıoğlu) imzasını taşıyan elyazılı davetiye, belgenin alt yanında görülmektedir. Davetiyenin yeni yazımıza çevrilip Noterce tasdik edilen şekli de, üst kısımdadır. Bu belgeden, şunları öğreniyoruz: Atatürk'ün amcası oğlu "Necati Bey" in, Rüsumat Teftiş Heyeti eski Reisi merhum Aziz Bey'in kızı "Fehime Zeliha" Hanım ile, 27 Eylül 1927'de Dolmabahçe Sarayı'nda ve Atatürk'ün

huzurunda nişanlanacakları, I. BELGE'mizde, en sağ yanda, beşinci kuşak olarak gösterilen Necati Erbatur'un, "Müberrâ ve Mustafa" adlı iki çocuğu bulunduğu bilinmektedir.

XI. BELGE: Necati Bey'in Nişanlanmasını Yazan Gazete Haberi.

29 Eylül 1927 tarihli "Cumhuriyet" gazetesinde çıkan haberdir: "Reisicumhur Hazretleri'nin amcaları merhum Sâlih Bey'in oğlu Necati Bey ile, Rûsumat Taftış Hey'eti Reisi merhum Aziz Bey'in kızı Fethiye Semiha Hanım'ın Nişan" törenlerinin, Dolmabahçe Sarayı'nda, ahbap ve dostlarının huzurunda yapıldığı, yazılmaktadır. Resmin altında da, Necati Bey'in davetli Hanımlar'la birlikte, Saraya gelişine işaret edilmektedir (Not: Buradaki bazı isimler gazeteye yanlış geçmiş olabilir).

XII. BELGE: Amcası Torunu Nesrin Hanım'ın, Teğmen Feridun Söğütligil ile Evlenmelerine Ait Fotoğraf.

Yukarıda, VIII. Belge'ye ait bilgilerde, Atatürk'ün amcası kızı Vüsat Hanım'a ve onun şehit eşi Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey'in kızı Nesrin'e karşı gösterdiği aşırı hassasiyeti ifade etmiştik. Bu nedenle Nesrin'in, o zaman Topçu Teğmeni ve sonraki (Askerî Hâkim ve Avukat) Feridun Söğütligil ile kuracağı yuvanın bütün masraflarını üzerine almıştır. Bu çiftin düğünleri, 2 Ekim 1937'de İstanbul'un ünlü Park Otel'inde, Atatürk tarafından yaptırıldı. Kendisi de düğün akşamı saat 21'de, salona geldi. Sabaha kadar en yakın akrabaları ve davetli dostları arasında, tam bir aile ortamı içerisinde eğlendi, dinlendi ve herkese, ayrı ayrı alâka gösterdi (Fotoğraf çekilirken, nedense kendisi bulunamadı).

Bu tarihî resimde, Atatürk'ün ailesine mensup olup, I. Belge'deki şecerede sözüedilen akrabasından, bir kısmını görmekteyiz. Ayrıca, yine Atatürk'ün çevresinde sıkça bulunan bazı yakın dostları da, bu fotoğrafta yer almışlardır. Bugün, bunlardan tanıyabildiklerimizi, fotoğrafta üzerlerine koyduğum sıra işaretiyle açıklayayım:

1. Gelin, amcaoğlunun kızı Nesrin.
2. Güveyi, Feridun Söğütligil.
3. Manevi kızı Afet (Prof. Dr. İnan).
4. Amca torunu ve gelin'in annesi, Vüsat Erbatur Hanım.
5. İlk kadın harp pilotumuz, Sabiha Gökçen (üniformalı).
6. Feridun Söğütligil'in annesi, Elmas Biran Hanım.

7. Amca-oğlu Sâlih Efendi'nin eşi, Müberrâ Hanım.
8. Sabiha Gökçen'in eşi, Havacı Pilot Üsteğmen Kemal Esiner (Yüzbaşıyken vefat etmiştir).
9. Perihan Arıburun. Atatürk'ün hocası, (Kibar)-Nâci Paşa'nın kızı ve Hava Kuvvetleri Eski Komutanı, Hava Orgenerali, Senato Eski Başkanı Tekin Arıburun'un eşi, eski İzmir Milletvekili.
10. Nermin Kanıpak. I. Belge'deki IV. Kuşak'ta, Sâlih Efendi'nin kızı Nafia Olcay'ın kızı'dır.
11. Nevin Anul. Nermin Kanıpak'ın kardeşidir.
12. Neriman Evyapan. Nermin ile Nevi'nin kardeşleridir.
13. Hâkim Yurdakul Altay. Sâlih Efendi'nin, Müberrâ Hanım'dan doğma çocukları Zeynep Altay Hanım'ın oğludur.

XIII. BELGE: Nesrin Söğütligil'in, TRT'ye Mektubu.

Bunda: Nesrin'in çocukken Atatürk'le ilk karşılaşması, Atatürk'ün onu imtihan etmesi, öğrenimini üzerine alması ve kendisine gösterdiği ilgi anlatılmaktadır.

XIV. BELGE: Vüsat Hanım'ın, Emekli-Dul ve Yetim Aylığı'na Mahsus Resmî Belge.

Bu belgede, Amca-oğlu Sâlih Efendi'nin Kızı Vüsat Erbatur hakkında, bazı ilâve bilgileri de, buluyoruz: Vüsat Hanım, R.1317 (M.1901) yılında Selânik'te doğmuştur; Babası Sâlih Efendi'nin, Üsküp Rüsumat Başkâtipliğinden emekli olduğunu öğreniyoruz.

XV. BELGE: Makbule ATADAN ve Amca Kızları.

Ankara Garı'nda çekilmiş bulunan bu hâtıra fotoğrafında: Makbule Hanımı, onunla Atatürk'ün amca kızları Vüsat Erbatur, Zeynep Erbatur ve Nafia Orcay tarafından uğurlanışında, bir arada görmekteyiz.

XVI. BELGE: Sabiha GÖKŞEN ve Atatürk'ün En Yakın Akrabalarından Gördüğü Samimî Alâka.

Atatürk'ün cidden çok sevdiği Sabiha Gökçen'in, Havacılık alanındaki ilk eğitimini, Türk Hava Kurumu'na bağlı ve Atatürk'ün kurmuş olduğu "Türk Kuşu"nda yaptığını biliyoruz. Bu dönemde Sabiha GÖKÇEN'in İlk Türk Kadın

Havacısı olarak yetişmesinde, Atatürk çok ilgi göstermiş, sık sık Etimesgut'a giderek, onun uçuş eğitimini izlemiş; ve böylece Türk kızları'nı, bu yeni alana teşvik eylemiştir.

Atatürk gibi, onun aile yakınlarının da Sabiha Gökçen'e aynı samimî alâkayı gösterdiklerini, bu fotoğrafta da görmekteyiz: Sağ başta Vüsat Erbatur, sonra Makbule Atadan (uçuş elbiseli), Sabiha Gökçen ve en solda da, Sabiha Gökçen'in ablası, Gökçen'in uçuş yaptığı uçağın önünde görülmektedir. Eskişehir Hava Okulunda Harp Pilotluğu eğitimi sırasında sınıf arkadaşımız olan Sebiha Gökçen'in Atatürk tarafından öz evlâdı gibi, nasıl sevildiğinin bizzat şahidiyim⁽⁸⁾.

XVII. BELGE: Vüsat Erbatur'un Ulus Gazetesindeki Ölüm İlânı.

13 Kasım 1969 günü vefat eden (Atatürk'ün amcası kızı) Vüsat Erbatur'un ölüm haberini, ertesi gün çıkan bu gazete ilânından öğreniyoruz. Bunda: Vüsat Erbatur Hanım'ın Babası Sâlih Bey'in, Atatürk'ün amcası olduğu; onun eşi Müberrâ Hanım'ın, Selânik Eşrâfından Mevlevî-Şeyhizâde Ailesi'ne mensup bulunduğu; Nesrin Söğütlügil'in annesi ve Feridun Söğütlügil'in kayınvâlidesi olduğu, belirtilmekte, torunlarının adları da verilmektedir. Vüsat Hanım'ın titizlikle sakladığı ve kızı Nesrin Hanım'a bıraktığı bu belgelerle, yaptığı tarihî hizmet için ruhuna teşekkür eder, Tanrı'dan rahmetler dileriz.

(8) Sabiha Gökçen'in daha sonra, "Dünyanın İlk Kadın Savaş Pilotu" olarak yetişmiş ve Eskişehir'de Atatürk'le birlikte geçen unutulmaz bir gecenin hikâyesi için bakınız:

I) Burhan Göksel, "Atatürk'ün Yaşantısında Demokrasi" (Makale), **Atatürk Haftası Armağanı**, Genelkurmay - Askerî Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayını, 10 Kasım 1983 Ankara, s. 59 - 71.
II) Burhan Göksel, "Atatürk'ün Ağzından: Gençleri Seviniz" (Makale), **Askerî Hava Dergisi**, Sayı 250, Kasım 1973.

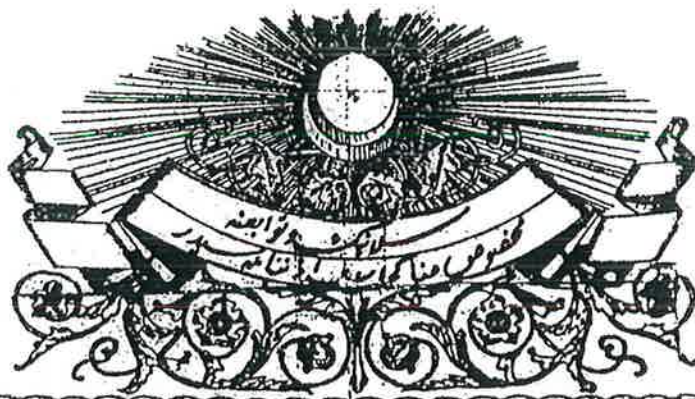
BİBLİYOGRAFYA

(Konu üzerinde araştırma yapacaklara yararlı olabilmek amacıyla kitapçık dipnotlarındaki eserlere ilâveten Atatürk'ün aile seceresinden söz eden bazı eserlerin de katılması uygun görülmüştür.)

Sıra No.	Dipnot No.
1	(2) "Türk Gençliğinin Atatürk Hakkında, Özellikle Öğrenmek İsteddiği Konular", Özel Yükseliş Koleji, "YÜKSELİŞ DERGİSİ", 1974, Ankara, Sayı: 8.
2	(3) "Bir Anketin Sonuçları: Atatürk Hakkında Neler Öğrenmek İstiyorsunuz?", "Belgelerle Türk Tarihi Dergisi", 1973, İstanbul, Sayı: 74-75-76.
3	(4) Lord Kinross, "Atatürk Bir Milletten Yeniden Doğuşu", Türkçesi, Ayhan TEZEL, İstanbul Matbaası, 1970, S: 23'den itibaren.
4	(5) Doktor George W. Grawrych H., Combat Studies Institue U.S. Army Command And General Staffe College. "Military Culture In The Turkish Armed Forces".
5	(6) İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 1949, 10. Cüz S: 719-807 "ATATÜRK" Bölümü.
6	(7) Şemsi Belli, "Makbule Atadan Anlatıyor: AĞABEYİM MUSTAFA KEMAL", 1959, Ayyıldız Matbaası, Ankara, S: 22.
7	(8/I) Burhan Göksel, "Atatürk'ün Yaşantısında Demokrasi" (Makale), ATATÜRK HAFTASI ARMAĞANI, Genelkurmay-Askerî Tarih Stratejik Etüd Başkanlığı Yayını, 10 Kasım 1983, Ankara, S: 59-71.
8	(8/II) Burhan Göksel, "ATATÜRK'ün Ağzından: Gençleri Seviniz" (Makale), Askerî Hava Dergisi, Sayı: 250 Kasım 1973.
9	Muhterem Erenli, "ATATÜRK-1" Yapı Kredi Bankası Yayını, 1981, S: 7-37
10	Kalıç Ali, "ATATÜRK'ün Hususiyetleri", Sel Yayınevi, Hisar Matbaası, 1955, S: 7-27.
11	Cihat Akçakayılıoğlu, "ATATÜRK" (Komutan, Devrimci ve Devlet Adamı Yönleriyle) Genelkurmay Bşk. 1980, Askerî Matbaa, Ankara.
12	Türk'ün Altın Kitabı, "GAZİNİN HAYATI" Türk Neşriyat Yurdu, 1928, Cumhuriyet Matbaası (Eski yazı ile), S: 11-58.
13	Şükrü Tezer, "ATATÜRK'ün Hatıra Defteri", T.T.K. Basımevi, 1972, S: 80, 81, 127, 128, 197, 199.
14	Prof. Dr. Hamza Eroğlu, E. Alb. İsmet Gönülel, Doç. Dr. Muzaffer Ankar, "ATATÜRK ve Türk Toplumu", Türkiye Zirai Donatım Kurumu Yayınları, Pelin Ofset, 1981, S: 65-78 (Aile şecereleri ilginçtir).
15	Yusuf Hikmet Bayur, "ATATÜRK, Hayatı ve Eserleri-I", Ankara, 1963.
16	Uluğ İğdemir "ATATÜRK'ün Yaşamı", (1881-1938) T.T.K. Ankara, 1980.

- 17 İhsan Sungu. "ATATÜRK'ün Babası Ali Rıza Efendi" Belleten T.T.K. Ankara, 1939.
- 18 Faik Reşit Unat, "ATATÜRK'ün Ailesi" V. Tarih Kongresi S: 737, T.T.K. Ankara.
- 19 Falih Rıfkı Atay, "Çankaya" Doğan Kardeş Matbaası, İstanbul, 1969, S: 17-22.
- 20 Şevket Süreyya Aydemir, "TEK ADAM-I Cilt" Remzi Kitabevi.
- 21 Prof. Turhan Feyzioğlu, "The Life and Achievements of MUSTAFA KEMAL ATATÜRK", İstanbul, 1982.
- 22 Turkish National Commission For UNESCO, "ATATÜRK" T.K.K. Basımevi, 1981.
- 23 Prof. Dr. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, "ATATÜRK Yetiştirilmesi, Kişiliği, Devrimleri" Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1973, S: 5-17.
- 24 Ahmet Niyazi Bangooğlu, "Yayınlanmamış Belgelerle Atatürk, Siyasi ve Özel Hayatı, İlkeleri", İstanbul Gözen Yayınları, 1981.

BELGELER

نومرو	مهر و میل	مهر و میل
۶۶	۱۳۰۱	
وکیل الزوج	وکیل الزوجه	
محمد ریدک	شاکر افند	
شهود الکلمه	شهود الکلمه	
لطیف و جیده افندی	عقیده و حاله افندی	
شهود العقد		
<p>و در سند بنده و بنده علاء الدین محمد سیاحی افندی بعد السلام انشاء الله و توفیک مذکور محمد ریدک و شاکر افندی علی اسیر افندی و جیده افندی و لطیف افندی و محمد ریدک و شاکر افندی و در سند بنده و بنده علاء الدین محمد سیاحی افندی و در سند بنده و بنده علاء الدین محمد سیاحی افندی</p>		

BELGE: 2

Büyük anem müberra namun
Dadım Salih efendi ile evlenme
izinnamesi yeni Türkiye örneği.
(Noterden tasdikli)

No 24203

Y. No

Türkiye Cumhuriyeti

C. No

ANKARA
Noteri

Selânik ve tevebiine mahsus münakâhat izinnamesidir.

Numere

26

Mihrimâccel

1001

Mucoselât

Vekilüzzeveç

Mehmet bey

Vekilüzzeveç

Şakir efendi

Şahadülvekâle

Mustafa ve Abdullah
efendiler

Şahadülvekâle

Osman ve Halit efendiler

Şahadülakid

Mahrusî Selânikte Hüda Alseddin mahallesî imamı
efendi .

Edesgelâm inha olanurki mezkûr mahalleniz sakin-
lerinden Muharrir Kerime Hülle binti Ali Eşref efendi
nam (bin kelime okunmıyor) manî şer'isi ve nizamisi
yok is, işbu talihî olan Salih efendi bin Hafız Mehmet
efendi nam kimseneye velisi izni ve tefsîlynin rıza-
ları ve mihri mâccel ve mucoselâ temsiyelerile in-
desşahad akdi nikâh ayyilesin vasselm.

11/Zilkade/315

pul üzerinde okunmıyor
mühür vardır.

Naibi merkez Selânik.
ANKARA

Mahallesinden mavrad şahadetnamesi hıfz
edilip nafus tezkereleri görülmüştür.

11/Zilkade/315

Başkâtıp

mühür: Resih

Kâtıp

mühür: lâyıkile okunmıyor

21 Aralık 1956

İşbu suretles; İbrahim efendi
ayni eline yazmış eğerim.

Ankara Dördüncü Noter Vekili
Yeminli

Noter kâğıdı

Nümunesi: 1

Şahin Çolak

BELGE: 3

چشمه ماده : از کیه مجبور برقی بعد سندن هر ششمن اموال غیر مستقره و سید
فراخ را سفاکند و بر مایه بیت و خدمت آفتابند و کتب و دولتی
و نفاذ و معز و بیت معائنه استفاکند و سایر ارباب معادن
و ساکنانده هر بیت جز دانی از این مجبور و بر کشته و بر مایه
خبر معائنه نگردد و معجز جز دانه اخذ این مجبور و بر مایه
و دلشور .

و در هر یک از اینها : سبب نقوده برفاده بقره نقیب و در بقایده و نقیب و نقیب و نقیب
سبب معاصنه فاده و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب
یا باده و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب
هائیز و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب
و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب و نقیب

[illegible]

هویت جزو دانت

۷۴۸۸

۱۲۸۱
 بنو هبوت جزو دانه هبم و شهرت و مال مستحق محمد و اولاد
 علم ترند و نور کبریا و نور باطنی فانی اولاد و اولاد نور جبریه و نور
 مقدس اولاد بنی سعد بنو هبوت جزو دانه هبم و شهرت و مال مستحق محمد و اولاد

BELGE: 4

تلف انعام

تولید کردہ سکرہ نومردی

آدرس: ادریہ کوریدہ بٹلہ سرحد

انعامات نمند:

نمبر	نمبر نومردی	کلمہ سی وغیرہ	آندریہ محل	تاریخی	ساعت	امضا
۱	۱۸۷۹	۲۷	۱۰۱۸		۸	
۲			بازلریہ محل	تاریخی	ساعت	امضا
<p>تاریخی: ۱۷/۸/۱۷ ساعت: ۱۷ دقیقہ:</p> <p>ج. باقیہ بیانہ تہذیب ایدم اسلم</p> <p>یہیں محمد غازی</p> <p>مردی کی</p>						

۸۰۱:۷۰

BELGE: 6

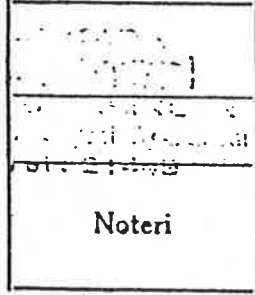

Telgrafın Karşılığı
malinden imzadır

No 21002
Y. No

Türkiye Cumhuriyeti

C. No.

Telgrafname

ADRES: Orta köyde yenge Muberra İsmefendiye

Navrada sıra numarası
16

4/331

Türkiye Cumhuriyeti

Posta telgraf ve telefon
İdaresi .

Hükümet telgraf muhabers-
tinden dolayı bir gün
mesuliyet kabul etmez.

Mahrez
Ankara

Mahrez numarası
4879

Kelimesi ve grubu
27

Tarili: 4/17 saat: 17 dakika

İlindiği cihâl
4/18

Saat
8

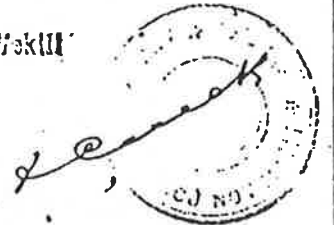
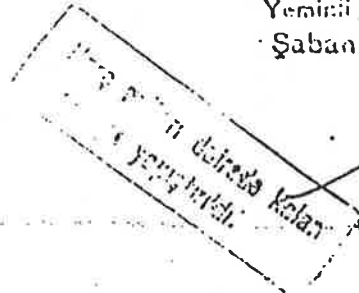
İmza
İmza okunuyor

O. bilmukabelo beyanı tebrikât eylerim efendim.
Muberra İsmefendiye Resmî cumhur gazisi
okunuyor. Mustafa Kemal

İşbu telgrafın; Fikri cihlînin
aynî cihlînin tasdik eforum.
21 Aralık 1950

Ankara Dördüncü Noter Vekili
Yeminli Ağırlık
Şaban Çolak

Noter kâğıdı

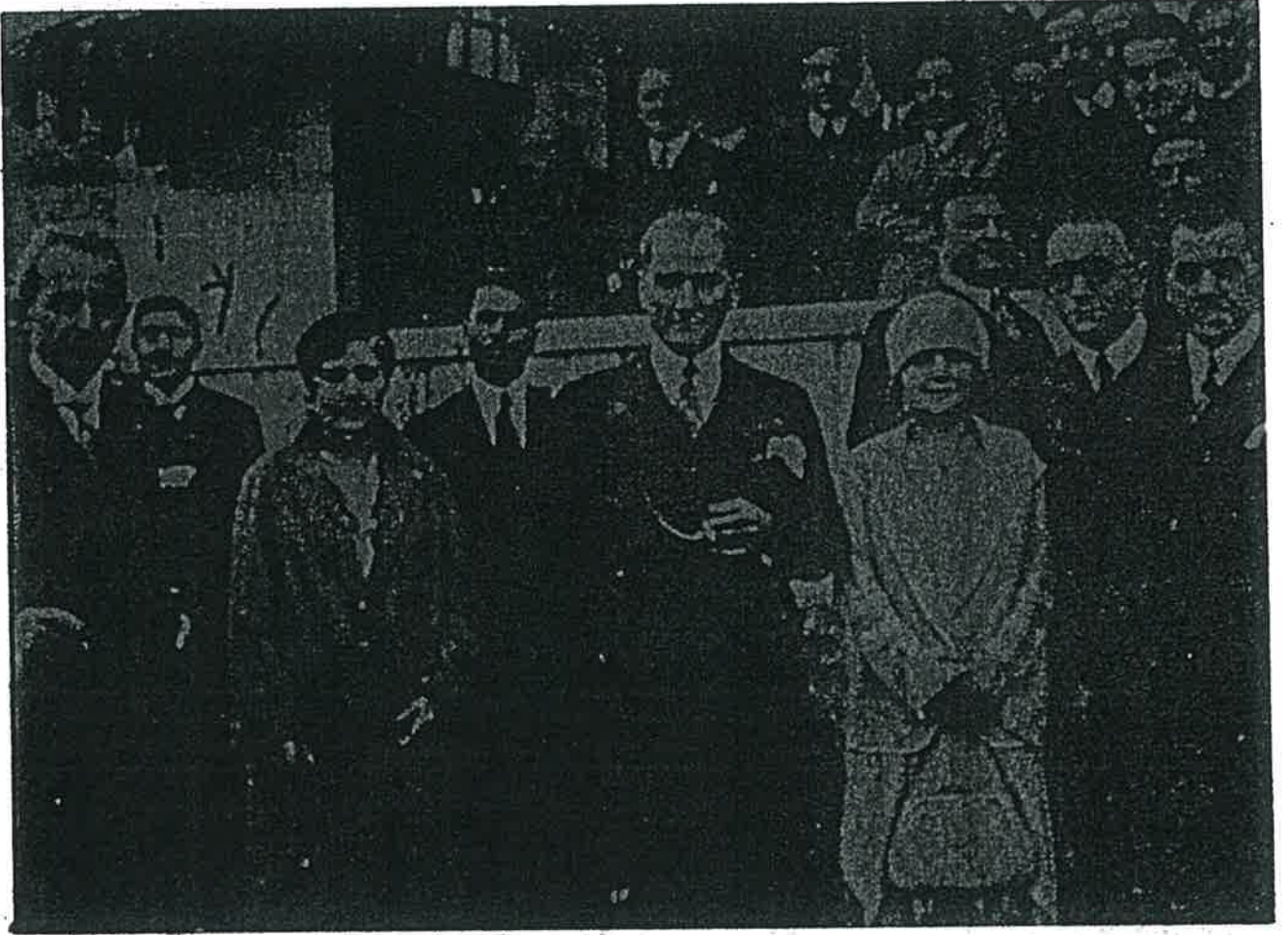
Nümunesi: 1

BELGE: 7

Atatürk'ün, küçük amcası Sâlih Efendi'nin kızı, Vüsat (Erbatur) adına 8.2.1926 tarihinde imzaladığı fotoğrafı.

BELGE: 8

M. Kemal çiftçiyi Cumhuriyetin temellerinden biri sayar ve "Çiftçi ve çoban bu millet için unsuru asli'dir" derdi. Resim 1926'da çekilmiştir. Bu tarihte onun ilhamıyla kadınlar hür ve medeni kılığa girmeye başlamışlardır. Kendisini, Başvekil İsmet (İnönü), T.B.M.M. Reisi Kâzım (Özalp) manevi evlatları ve davetlileriyle çiftlik idare binası önünde görmekteyiz. Merdivendekiler Dahiliye Vekili Şükrü (Kaya) ve Çiftlik Müdürü Tahsin (Coşkan)'dır.

NOT: (YENİ GAZETE) "Günlük Siyasî ve iktisadî müstakil Gazete"nin 10 Kasım 1964 tarih ve 14 sayılı nüshasında neşredilmiştir. Atatürk'ün sağındaki, amcası Sâlih Efendi'nin oğlu, Necati Erbatur'dur.

Devletin mülklerinden tasarruflar

No 239

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No. _____

C. No. _____

Adı Soyadı: _____
T.C. Kimlik No: _____
T.C. No: _____
Noteri

Ozal bezzetlerin emsalsizdeni Necati beyin şahik
rasmant heyeti taltılye raiin marham izik beyin
karimci Pevkiye Salika lanıman aylıkla yirmi uc-
kinciye cergonla günde iars edilsook aigen karaci-
minda bir çay elak dıara o gün aart on altide
tolmabulıye marhami teyifinik rice olındır.

Kıyasatı Cıahur kâtibi umumisi

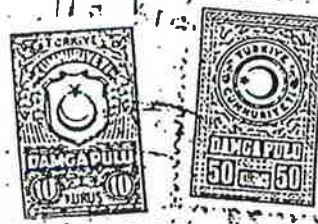
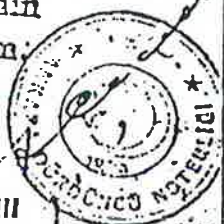
İmza: N. Nevrik

bu suretim; izim edilecin
olduğunu tasdik ederim.

19 Aralık 1956

Ankara Dördüncü Noter Vakılı
Yeminli Başkâtip
Şaban Çolak

Harç pulları dairesinde kalan
mühürler vaktinde

عندی حذرینک عیوض زاده سی ختی بکده بده سیرمان هیت تقیبه بیسه
مرصوع عذیه بکده آبرسی قچه زلیخا خانمک ایلدولک یدسی سکرخی چارشیه
کدی اجرا ایله جک فقا مراسیده بریای آلمه اوزره اولون ساعت
اون آلیقه دول باغی سرائی نشر یقذر رجا اولدور.

ریاست جمهوری ترکیه

Demir Matbaası

دولاباغچہ سرائینده دونکی نشانه مراسمی

(Dolmabahçe Sarayı'nda dünkü nişan merasimi.)

غازی مضر تارینک عمو جرزاده لری نجانی بکک نشانه مراسمنه مدعو بولونان

مناعملرله بککک دونه سرباه کیمرلرکون

سمیحه خانم افندیکنک لشان مراسمی دون دولاباغچه
سراینده اجرا ایدیلشدر. مراسمنده طرفین عائله لری اراکانی
ایله اخیلا واداسی حاضر بولونمشلردر. سعادت تنی ایدرن

رئیس جمهور حضرتلرینک عمو جله لری مرحوم
صالح بکک بخدوملری نجانی بککله رسومات سابق
هیئت تفتیشیه رئیس مرحوم عزیز بکک کریمه سی فنیحه

NOT: Bu resim ve haber, 29 Eylül 1927 tarih ve 1218 sayılı CUMHURİYET Gazetesi'nde neşredilmiştir.

2 Ekim 1937 günü Feridun Söğütligil ile Nesrin Hanımın, nikâhlarının akdedilmesi ve ATATÜRK'ümüzün deruhde ve emretmesi üzerine İstanbul Park Otel'de tertip olunan ve kendilerinin bizzat şereflendirdiği düğünlerinin hâtrası.

T. C.
GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI
Zat ve Sicil İşleri Müdürlüğü

714)

Emekli dul ve yetim aylığına mahsus resmî senet

Aylık sahibinin adı : Vüsat
soyadı : Erbatur
dog. tarihi : 1314 Selânik
hüviyeti : Üsküp Rusumat Başkâtipliğinden
emekli (ölü) Salih (Erbatur) kızı
İlk tahsisdeki adresi : 2. inci cadde No 43
Bahçelievler
Ankara

Sahife 2

Bağlanan aylık miktarı		Başlangıcı
Lira 40	Kr. 16	1 / 2 / 1954
Verileceği bütçe : U.B.		
AYLIKTAN TABİRLİ İCAP EDEN BORÇ		
Lira	Kr.	Borçun nev'i ve izahat
<p>Adı 1 inci sahifede yazılı Vüsat İrbatur'a 1 / 2 / 1954 tarihinden itibaren <u>Kuru</u> lira <u>onaltı</u> kuruş aylık bağlanmış ve 4462 numaraya kaydedilmiştir. 16 / 2 / 1954</p> <p>Müdür Resmî mühür Mümeyyiz Memur</p>		
<p>11 / 2 / 1954 tarihinden itibaren bağlanan = 40 = lira = 16 = kuruş aylık Sayıştayca tetkik ve 90122 No. ile tescil olunmuştur. 24 / 2 / 1954</p> <p>H. Taym M. Kaya</p>		

VUKUAʻT VE MALŪMATʻ

Emeklinin hizmet müddeti ve maaşı
belli olanlar için sınırlıdır

- 250 -

İlgili ilerde hizmet müddetini ve maaşı
tevsik ettiği takdirde aylığı 1/3/1966 dan
ihbaren taddil edilebilecektir.

Meru

47. 5

g. ulanata var. *marubai* see full

Aylığın 24/7/1965 gün ve 669 sayılı
Kanun gereğince 1. Mart 1966 tarihinden
itibaren 250 Lira ———— Kuraya
yükseltilmesi Sayıştay'ca tetkik ve
tescil olmuştur. 21.5.1966

3. Silver

BEHZAT DIKEN
Murakip

(Aylık, 6216 Sayılı Tekaüt Kanununa
göre bağlanmıştır)

Dosya № 360⁹/6940

Resmî senet
örnek : 105-1950

1

2

3

1. Vüsat Erbatır, 2. Zeynep Altay, 3. Nafia Orcay, Ankara Garı'nda, Makbule Atadan'ı İstanbul'a teşyi ediyorlar.

BELGE: 15

Sağdan sola sıra ile: Vüsat Erbatır, Makbule Atadan, Teyyareci Sabiha Gökçen, en sonda Sabiha Gökçen'in ablası, TÜRK KUŞU'nda.

ACI BİR ÖLÜM

Aziz Atatürk'ün Amucaları merhum Salih bey ile Selânik eşrafından Mevlevî Şeyhî zâde merhûme Müberra hanımın kızları, Nesrin Söğütüğü'ün biricik annesi, Oytun, Leylâ, Ogun, Füsün, Yurdun ve Hasnun Söğütüğü'ün sevgili Anneanneleri, Feridun Söğütüğü'ün Kayınvalidesi, Nafia Orcay, Zeynep Altay, Necatî Erbatur ve merhum Kemal Erbatur'un kardeşleri iyi ve müşfik insan..:

VÜSAT ERBATUR

Mübarek ramazanın birinci gecesini hakkın rahmetine kavuşmuştur. Aziz Naşı 13/11/1969 Perşembe günü öğle namazını müteakip Hacı Bayram Camii şerifinden kaldırılacaktır. Mevlâ rahmet eyleye. Çelenk gönderilmemesi rica olunur.

AİLESİ

(Ulus - 7519)

Vüsat Erbatur'un 11 Kasım 1969 günü vefat etmesi üzerine, ULUS Gazetesi'nde neşredilen ölüm ilânı.

Büyük Atatürk'ün mensubu olmakla, haklı olarak öğündüğü ailesi ve soykütüğü (şeceresi) hakkında yeteri kadar ve belgeye dayalı bilgiye sahip olamamak her Türk'ü üzen bir olaydır.

İlim adamlarımızın ve araştırmacılarımızın çalışmalarını, daha ziyade O'nun yaptıkları ve Türk Milletine kazandırdıkları üzerinde yoğunlaştırdıkları bilinmektedir. Büyük Atatürk İnkılâbını yerleştirmek ve dünyaya tanıtmak için bu gayretler elbetteki zorunlu idi.

Aynı çalışmaların, Atatürk'ün ailesi ve soykütüğü üzerine de yöneltilmesi gereğini duyan Bakanlığımız, ilim adamı ve araştırmacılarımızı öncelikle, halen yaşamakta olduğu bilinen Atatürk'ün akrabası olan kimselerde bulunabilecek vesikaları değerlendirmeye teşvik etmektedir.

Bu cümleden olarak; Kara Harp Okulu ve bazı fakültelerde "İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük" dersleri veren Burhan Göksel'in, Atatürk'ün birinci derecede aile yakını (amcası) Hafız Mehmet Emin Efendi (Kırmızı Hafız) torunlarından temin ettiği orijinal belgeleri ve diğer bilgileri birleştirerek yaptığı bu çalışmayı, (konu üzerinde araştırma yapanlara da yararlı olmak üzere) halkımızın bilgisine sunuyoruz.

ISBN 975-17-0117-1

500 TL.

